

Піскун А.В.

аспірантка кафедри статистики
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Piskun A.

postgraduate student of the Department of Statistics
Odessa national economic university
Odessa, Ukraine

АНАЛІЗ ПОКРИТТЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ ЗАОЩАДЖЕННЯМИ НАСЕЛЕННЯ

ANALYSIS OF COVERAGE OF FOREIGN INVESTMENT INTO UKRAINE BY HOUSEHOLD SAVINGS

Анотація. В статті розглянута динаміка загальних та іноземних інвестицій в основний капітал України, валових заощаджень і заощаджень домогосподарств. Визначені та проаналізовані основні статистичні характеристики вказаних показників. Проведений аналіз можливості покриття іноземних інвестицій заощадженнями українського населення.

Ключові слова: інвестиції, іноземні інвестиції в основний капітал, валові заощадження, чисті заощадження домогосподарств.

Аннотация. В статье рассмотрена динамика общих и иностранных инвестиций в основной капитал Украины, валовых сбережений и сбережений домохозяйств. Определены и проанализированы основные статистические характеристики указанных показателей. Проведен анализ возможности покрытия иностранных инвестиций сбережениями украинского населения.

Ключевые слова: инвестиции, иностранные инвестиции в основной капитал, валовые сбережения, чистые сбережения домохозяйств.

Summary. The paper analysis dynamics of general and foreign investments into fixed capital of Ukraine, into gross savings and household savings. Basic statistical characteristics of mentioned indicators are identified and analyzed. The analysis of possibility of coverage of foreign investments of savings of Ukrainian population is held.

Keywords: investment, foreign investment into fixed capital, gross savings, net savings of households.

Постановка проблеми. У світлі останніх подій особливо актуально проаналізувати стан заощаджень в Україні. Оскільки саме вони дадуть можливість забезпечити стійкий економічний ріст на основі якісного та кількісного відновлення основних засобів, рівень морального та фізичного зносу яких катастрофічно великий. Це може бути досягнуто шляхом залучення в реальний сектор економіки невикористаного на кінцеве споживання доходу домогосподарств. Для України цей шлях виходу з кризи особливо важливий, оскільки дасть можливість зменшити рівень іноземних інвестицій в країну та досягнути зміцнення економіки лише за рахунок населення.

Постановка завдання. Завдання дослідження полягає в доведенні можливості відмовитися від іноземних коштів та самостійно відновлювати виробничу базу України за рахунок збережень населення.

Аналіз останніх публікацій. Даним питанням займалися наступні вчені: Підгорний А.З., Милашко О.Г., Добровольська І.О. та інші [3-4].

Виклад основного матеріалу. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» під інвестиціями розуміють всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [1].

А в Законі України "Про внесення змін до закону "Про оподаткування прибутку підприємств", "інвестиція – це господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно" [2].

Інвестиції – це досить багатогранне поняття. Для більш детального аналізу необхідно звернутися до класифікацій інвестицій. Серед усіх ознак нам необхідний поділ інвестицій за формами власності інвесторів. Так інвестиції поділяють на приватні, державні, іноземні та спільні. Під приватними інвестиціями розуміють вкладення коштів, що здійснюються громадянами, а також підприємствами недержавних форм власності, перш за все колективної. Під державними інвестиціями розуміють вкладення, що здійснюються центральними та місцевими органами влади за рахунок коштів бюджету, позабюджетних фондів та позикових коштів, а також державними підприємствами за рахунок власних та залучених коштів. Під іноземними інвестиціями розуміють вкладення, які здійснюються іноземними громадянами, юридичними особами та державами. Під спільними інвестиціями розуміють вкладення, що здійснюються суб'єктами даної країни та іноземних держав.

Проаналізуємо саме іноземні інвестиції. Повніше їх суть розкривається в структурі. Так з організаційно-функціонального погляду розрізняють дві основні форми іноземних капіталовкладень – це прямі та портфельні. Прямі здійснюються з метою придбання у повну власність або контрольного пакету акцій зарубіжного економічного об'єкта через створення нових підприємств і компаній, або поглинання вже існуючих. Портфельні іноземні інвестиції здійснюються у вигляді придбання цінних паперів підприємств, компаній та інших економічних об'єктів для отримання додаткового прибутку, але вони не забезпечують право контролю за цим об'єктом. Кількісна відмінність прямих інвестицій від портфельних полягає у необхідній частці їх у загальному капіталі для забезпечення інвесторові контролю за ними.

В даному випадку ми звертаємо увагу саме на іноземні інвестиції в основний капітал. Згідно Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», пряма інвестиція – це господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна в статутний капітал (фонд) юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою [2]. До них відносять такі інвестиції, що формують більше 10-25% капіталу фірми та дають

право на участь в управлінні підприємством. Пряме інвестування здійснюють підготовлені інвестори, які мають досить точну інформацію про об'єкт інвестування і добре знайомі з механізмом інвестування.

Проведемо аналіз динаміки іноземних інвестицій в основний капітал в Україні [5].

Таблиця 1.

Статистичні характеристики інвестицій в основний капітал в Україні

Рік	Загальні інвестиції в основний капітал, млн. грн.	Темп росту загальних інвестицій в основний капітал, %	Іноземні інвестиції в основний капітал, млн. грн.	Темп росту іноземних інвестицій в основний капітал, %	Частка іноземних інвестицій в загальному обсязі інвестицій в основний капітал, %
2003	51011	-	2807	-	5,5
2004	75714	48	2695	-4	3,6
2005	93096	23	4688	74	5,0
2006	125254	35	4583	-2	3,7
2007	188486	50	6660	45	3,5
2008	233081	24	7591	14	3,3
2009	151777	-35	6859	-10	4,5
2010	150667	-1	3429	-50	2,3
2011	211097	40	6544	91	3,1

З таблиці можна зробити наступні висновки. Процес залучення інвестицій в основний капітал за розглянутий період можна розділити на два етапи. Перший етап охоплював 2004-2008 роки (2003 рік при цьому вважатимемо базисним для подальших розрахунків статистичних характеристик) та характеризувався постійним збільшенням обсягів інвестицій. При цьому в 2007

році цей процес досяг свого апогею, темп приросту інвестицій дорівнював 50% в порівнянні з попереднім 2006 роком, або майже 270% у порівнянні з 2003 роком. За період із 2004 по 2008 роки, тобто за 5 років, або в 2008 порівняно з 2003, інвестиції в основний капітал щорічно збільшувалися у середньому на 36414 млн. грн.

Другий етап почався у 2009 році та тривав 3 роки. Саме 2009 рік був переломним у процесі інвестування, оскільки характеризувався катастрофічним падінням обсягів залучених інвестицій на 35% у порівнянні з 2008 роком. Ця ситуація була відповіддю на всесвітню економічну кризу. А 2011 рік відзначився стрімким ростом на 40% інвестицій в основний капітал.

Що стосується саме іноземних інвестицій в основний капітал, то за аналізований період склалася неоднозначна ситуація. На основі наведених даних в таблиці не можливо цей процес поділити на етапи або стадії, оскільки кожен рік відбувалися просто непередбачувані зміни. Так у 2005, 2007, 2008, 2011 роках іноземні інвестори збільшували потоки своїх грошових вкладів. А в 2006, 2009, 2010 роках ці обсяги зменшувалися. При цьому 2004 та 2006 роки характеризувалися тим, що загальні інвестиції в основний капітал збільшувалися, а ось іноземні зменшувалися. Дану ситуацію можна пояснити дією або зовнішніх об'єктивних факторів, або суб'єктивних.

Що стосується частки іноземних вкладів в основний капітал в їх загальному обсязі в Україні, то вона в середньому за аналізований період складала 3,8%. При цьому максимум в 5,5% був у 2003 році, а мінімум складав 2,3 % у 2010 році.

Для того, щоб залучити грошові засоби вітчизняних інвесторів, необхідно скористатися сильними сторонами країни як об'єкту інвестування, а також зменшити вплив негативних факторів. Для цього проведемо аналіз сильних та слабких сторін України, можливостей і загроз для інвесторів.

Таблиця 2

Фактори впливу на обсяги інвестицій в Україні

Сильні сторони:	Можливості:
-----------------	-------------

<ul style="list-style-type: none"> 1) трудові ресурси та сировинні ресурси; 2) широка промислова база; 3) територіальне положення України як сполучної ланки між Заходом та СНД; 4) значний науковий потенціал; 5) поліпшення економічних рейтингів України; 6) вступ до СОТ та орієнтація на якість продукції та підвищення конкурентоспроможності. 	<ul style="list-style-type: none"> 1) світова економічна інтеграція; 2) формування прозорого ринку землі; 3) проведення ефективних приватизаційних програм; 4) проведення державно-адміністративної реформи; 5) великий рівень зношеності основних фондів вимагає значних обсягів інвестицій
Слабкі сторони:	Загрози:
<ul style="list-style-type: none"> 1) недосконалість та протиріччя законодавчої бази та недосконале корпоративне управління та захист прав акціонерів; 2) незріле конкурентне середовище; 3) відсутність прозорості в банківській системі; 4) недостатній розвиток небанківських фінансових установ; 5) не розроблений чіткий і сталий механізм спрощеного порядку процедур митного оформлення по відношенню до об'єктів зовнішньоекономічної діяльності; 6) відсутність чітких правил, згідно з якими інвестор може безперешкодно репатріювати доходи від інвестицій та здійснити відчуження об'єкта інвестування як в Україні, так і за її 	<ul style="list-style-type: none"> 1) нестійкий політичний стан у країні; 2) відсутність макроекономічної рівноваги; 3) невирішені проблеми в системі набуття права власності на нерухоме майно; 4) непередбачувана податкова політика; 5) слабка судова система; 6) недоліки порядку реєстрації об'єктів прав інтелектуальної власності; 7) не розроблений порядок відшкодування боргу іноземному інвестору; 8) складна процедура придбання цінних паперів або акцій у нерезидентів;

межами; 7) недостатній рівень гармонізації національних стандартів з європейськими та міжнародними; значні екологічні проблеми.	9) проблеми при захисті прав кредиторів дочірнього підприємства від неправомірних дій посадових осіб контролюючого підприємства.
--	--

(Розроблено самостійно автором на основі 6,7)

Недосконалість законодавчої бази, протиріччя податкової системи, а ще більше нестабільна політична ситуація відлякують інвесторів від вкладання коштів саме в українську економіку. Також необхідно забезпечити інвесторів оптимальні умови не лише для вкладення коштів, але й для отримання прибутку. Якщо на все це звернути особливу увагу, то інвестиційна привабливість України різко підвищиться, що відіб'ється на збільшенні обсягів вітчизняних інвестицій.

Далі звернемо увагу на заощадження як можливе джерело інвестицій. В сучасних економічних працях при визначенні заощадження більше керуються системою національних рахунків, згідно якої: «Заощадження представляють собою ту частину наявного доходу, яка не витрачена на товари та послуги для кінцевого споживання» [8, с. 110]. При цьому акцент робиться саме на трансформації заощадження в інвестиції.

Добровольська І.О. дає наступне визначення сутності заощадження: «це відображення системи відносин, що виникають з приводу отримання доходу населенням та відокремлення його частки з метою збереження за різними формами накопичення (грошовою, натурально-речовою, фінансових активів) для покриття виникаючих потреб у майбутньому та можливого використання як інвестиційного ресурсу» [3, с.31].

На основі офіційних статистичних даних проаналізуємо динаміку валового заощадження України, особливо звернувши увагу на частку в них саме чистих заощаджень домогосподарств [5].

Таблиця 3

Динаміка валового заощадження в Україні

Рік	Валове заощадження, млн. грн.	Темп приросту валового заощадження, %	Чисте заощадження домогосподарств, млн. грн.	Темп приросту чистого заощадження домогосподарств, %	Частка заощаджень домогосподарств у валовому заощадженні, %
2003	74330	-	16277	-	21,9
2004	109808	48	31643	94	28,8
2005	113362	3	45651	44	40,3
2006	126980	12	44203	-3	34,8
2007	177217	40	47779	8	27,0
2008	197473	11	52011	9	26,3
2009	151746	-23	80377	55	53,0
2010	197649	30	161867	101	81,9
2011	208406	5	113925	-30	54,7

Проведемо аналіз найдених статистичних характеристик. Так валове заощадження на протязі аналізованого періоду характеризувалося позитивною динамікою. При цьому саме 2009 рік був переломним в даному процесі, оскільки для покриття боргів кризового 2008 року використовувалися заощадження майбутніх періодів.

Звернемо увагу на чисті заощадження домогосподарств, частка яких складала мінімум 21,9% у 2003 році та максимум майже 82% у 2010 році від загальних заощаджень. Динаміка даного процесу дещо неоднозначна, що являється причиною дії як суб'єктивних, так і об'єктивних факторів, які впливають на бажання домогосподарств не використовувати частину своїх доходів на поточне споживання, а зберігати кошти з подальшою їх трансформацією в інвестиції.

А тепер на основі статистичних даних спробуємо провести паралель між обсягами іноземних інвестицій в основний капітал та чистими заощадженнями українських домогосподарств.

Таблиця 4

Динаміка іноземних інвестицій в основний капітал і чистих заощаджень домогосподарств

Рік	Іноземні інвестиції в основний капітал, млн. грн.	Чисте заощадження домогосподарств, млн. грн.
2003	2807	16277
2004	2695	31643
2005	4688	45651
2006	4583	44203
2007	6660	47779
2008	7591	52011
2009	6859	80377
2010	3429	161867
2011	6544	113925

Для більшої наглядності вказаного процесу побудуємо графік.

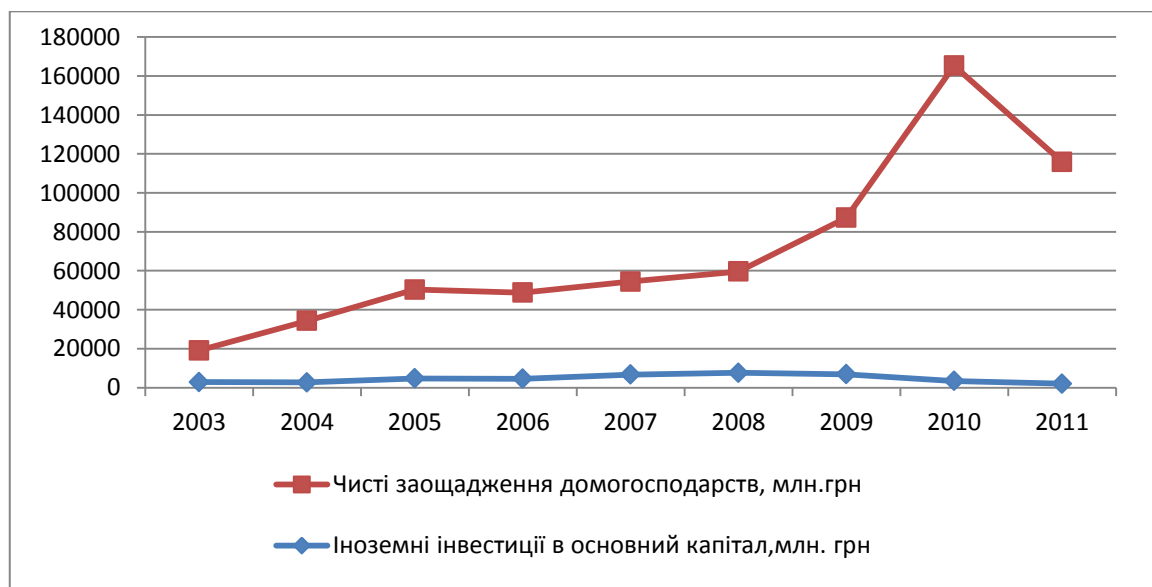

Рис. 1. Динаміка чистих заощаджень домогосподарств та іноземних інвестицій в основний капітал

Висновки з проведеного дослідження. З таблиці чітко видно, що на протязі всього періоду лише заощаджень населення повністю достатньо, аби відмовитися від іноземних грошей та відновлювати матеріально-технічну базу українського виробництва власними силами. Але для активізації даного процесу необхідно впливати на фактори заощадження. Саме визначенню таких чинників буде присвячена подальша наша робота.

Список використаних джерел

1. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18 вересня 1991 року.
2. Про оподаткування прибутку підприємств. Закон України від 22 травня 1997 р. №283\97.
3. Добровольська І.О. Теоретичні аспекти сутнісного розуміння категорії «заощадження населення» // Економіка розвитку. – 2011. – № 3 (59). – С. 23-28.
4. Підгорний А.З. Система національних рахунків: навч. посіб. / А.З. Підгорний, О.Г. Милашко. – Одеса: ОДЕУ, 2009. – 121 с.
5. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Рогач О.В. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: Підручник. – К.: Либідь, 2005. – 720 с.
7. Чирик Н.В. Економічна суть інвестицій: сучасні погляди та концепції// Економіка, фінанси, право. – 2008. - №7. – С.17-22.
8. Герасименко С.С. Система національних рахунків: навч. посібн. /С.С. Герасименко, В.А. Головка, І.М. Нікітіна. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2005. – 217 с.